

education tutors' activities is also discussed. The nature of the teachers' training is fully examined. The various contemporary ways and innovative forms of modern teachers' training in Ireland are mentioned. The main professional requirements that the adult education tutor has are also highlighted and analyzed. The process and different periods of teachers' training are classified and described. The article shows the main stages in teachers' training in Ireland with detailed characteristics of every level with key elements emphasizing. The practice training organization for future teachers in Ireland is examined. The survey results showed that adult education teachers' training sector in Ireland is a very flexible way of learning in modern society. It can be suitable for everyone who needs to get not only professional knowledge and skills, development, life experience, but also socialization, communication, collective consciousness and community support. Adult education teachers' training is an effective, contemporary educational service that has many beneficial outcomes. The article presents the adult education teachers' peculiarities in the modern knowledge society. Finally, the author makes the conclusion about the adult education teachers' training specifics in Ireland.

Key words: adult education; adult education teacher; peculiarities in professional teachers' training; professional teachers' training; tutor.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2018

Прийнято до друку 26.04.2018

УДК 373.2.091.12.011.3-043.83

Наталія Мельник

ORCID iD 0000-0002-6641-0649

доктор педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти,
Педагогічний інститут,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053 Київ, Україна,
n.melnyk@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У статті визначено сутнісний зміст поняття «кваліфікація» у європейській науковій термінології, проаналізовано його контекстуальні особливості. Встановлено особливості трактування поняття «кваліфікаційні вимоги» у контексті європейського освітнього простору, охарактеризовано документи, які засвідчують кваліфікацію педагога у європейських країнах, а також розтлумачено терміносполучення «кваліфікований дошкільний педагог» у контексті європейського виміру вищої освіти. Автором розгорнуто представлено аналіз особливостей кваліфікації дошкільних педагогів у Великій Британії. Визначено чинники, що впливають на формування кваліфікаційних вимог та на зміст професійної компетентності. Охарактеризовано основні професійні профілі та профілі професійної компетентності дошкільних педагогів у Британії, окреслено основні суперечності у присвоєнні кваліфікацій.

Ключові слова: вимоги до кваліфікації дошкільних педагогів у Великій Британії; диплом; кваліфікація британських дошкільних педагогів; професійна компетентність; професійні профілі у Великій Британії; сертифікація.

Вступ. Входження України у світовий та європейський освітні простори спонукало розв'язання низки нових завдань, пов'язаних із необхідністю теоретичного осмислення тенденцій розвитку підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів на державному рівні (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, Національна програма «Діти України», закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2016 р.), «Про дошкільну освіту» (2010 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.) тощо), які спрямовані на забезпечення якісної підготовки професіоналів дошкільної освіти, здатних до творчої самореалізації, особистісного розвитку, професійного самовдосконалення.

Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх вихователів у дошкільних навчальних закладах у контексті європейської інтеграції висвітлено у працях О. Абдулліної, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грами, Т. Жаровцевої, Л. Загородньої, Л. Зданевич, Е. Карпової, Л. Кідіної, М. Князян, І. Княжевої, К. Крутій, З. Курлянд, І. Луценко, Н. Маковецької, М. Машовець, В. Нестеренко, Т. Поніманської, І. Рогальської-Яблонської, Т. Степанової, О. Суценок, Т. Танько, Р. Хмелюк, Х. Шапаренко, О. Чекан та ін. Щодо вибору методологічних підходів до реалізації започаткованого дослідження необхідно зазначити, що методологія здійснення аналізу кваліфікаційних вимог корелюються із сучасною періодизацією розвитку порівняльної педагогіки, представленою в працях О. Локшиної (2011), та визначається такими характеристиками як: застосування системного підходу до оцінювання зарубіжного педагогічного досвіду спрямовує процес дослідження у формат цілісного вивчення систем в освіті регіонів у єдності внутрішніх зв'язків; компаративний аналіз має враховувати розгляд освітнього феномена в історико-соціально-економіко-культурному контексті; глибина аналізу забезпечується дослідженням філософсько-теоретичного підґрунтя, на якому будуються освітні зміни; практико-зорієнтованість порівняльно-педагогічних розвідок посилюється завдяки імперативу надання рекомендацій розробникам освітньої політики для удосконалення національної освіти; оптимізація традиційних функцій порівняльної педагогіки: збагачення методологічних підходів системним баченням процесів не обмежується, як раніше, описом

та порівнянням освітніх феноменів (описова та порівнювальна функції) (с. 12). Відтак, у контексті реалізації даного дослідження важливими для врахування є компетентнісного підходу, у контексті якого реалізуються технологічний, інформаційно-комунікаційний, інформаційно-комунікативний, модульний, інтегративний, практико- та дослідницько-орієнтований підходи (Мельник, 2018, с. 238).

Реалізація новітньої стратегії професійної освіти, пріоритетом якої є «освіта впродовж життя», в аспекті підготовки педагогічних кадрів для дошкільної освіти пов'язана із творчим використанням і розвитком позитивного міжнародного, зокрема європейського, досвіду якісної підготовки фахівців дошкільної галузі, розширенням академічної мобільності студентів і науково-педагогічних кадрів, входженням на світовий ринок освітніх послуг, розвитком міжнародної кооперації в галузі фундаментальних і прикладних досліджень.

В умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів вагомим значення для української педагогічної науки і практики набуває вивчення зарубіжного досвіду організації та функціонування вищої освіти, що є особливо актуальним для розв'язання в Україні проблем підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі. У контексті окреслених питань особливий науковий інтерес становить досвід Великої Британії, що за висновком Організації економічного співробітництва та розвитку, є однією з країн лідерів у галузі вищої педагогічної освіти і дошкільної, зокрема. Перспективною і цінною для вивчення серед прогресивних ідей британського досвіду є практика професійної підготовки дошкільних педагогів, а також кваліфікаційні вимоги. Вивчення досвіду країни обраної для аналізу розкриває взаємовплив національних і європейських освітніх процесів, пропонує важливий орієнтир для корегування національних вимог до освіти педагогів дошкільної освіти (Мельник, 2016, с. 6), а кваліфікаційні вимоги, розроблені британськими практиками та науковцями, можуть слугувати перспективною платформою для розширення українських профілів професійних компетентностей фахівців дошкільної галузі.

Зазначимо, що вітчизняними дослідниками накопичено значний науковий доробок, у якому розкрито питання сучасної філософії освіти у вітчизняному та європейському освітніх просторах (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кре-

мень, В. Огнев'юк, С. Сисоева та ін.); проаналізовано особливості функціонування системи вищої педагогічної освіти в Україні та за кордоном (О. Дубасенюк, В. Луговий, Н. Ничкало, Л. Пуховська та ін.). В Україні здійснюються систематичні дослідження процесів, які відбуваються в педагогічній освіті країн Європейського Союзу: теорія та практика педагогічної освіти Німеччини (Н. Абашкіна, Н. Махія, О. Сулима, З. Хало, О. Чулкова та ін.); Франції (В. Бурбело, О. Голотюк, Г. Крючкова, Л. Лабазіна, В. Лащихіна, Н. Остринська, О. Романенко, Т. Харченко та ін.); Британії (Н. Авшенюк, В. Базуріна, Л. Катревич, Ю. Кищенко, Т. Кучай, О. Леонтєва, Т. Моїсеєнко, А. Парінов, Н. Погребняк, Д. Сабірова, Н. Яцишин); Данії (А. Роляк); Польщі (А. Вільчковська, Е. Вільчковський, В. Пасічник, Й. Шемпрух); Фінляндії (Н. Базелюк) тощо.

Вивчення вітчизняних науково-педагогічних доробок, присвячених системам освіти в зарубіжних країнах, засвідчило відсутність у вітчизняній педагогічній науці цілісного дослідження, присвяченого вивченню різних аспектів професійної підготовки дошкільних педагогів у Великій Британії. На окрему увагу заслуговує дослідження особливостей кваліфікації педагогічних кадрів, залучених до галузі дошкільної освіти у Британії, що становить мету даної статті.

Кваліфікаційні вимоги до педагогічних кадрів у Європі. Категорія освітньо-кваліфікаційних вимог у професійній підготовці дошкільних педагогів у європейських країнах – одна із ключових у забезпеченні якості педагогічної освіти, спосіб, через який трансформується загальноєвропейська концепція формування професійних компетентностей та засіб кореляції національних професійних стандартів з ЄКР. Кваліфікаційні вимоги до професійної компетентності дошкільних педагогів у західноєвропейських країнах реалізуються у контексті функціонування системи педагогічної освіти. У європейській педагогічній науці термін «кваліфікація» за визначенням розуміється у різних аспектах: за визначенням ОЕСР формальна кваліфікація – документ, який визначає, що особа досягла результатів професійного навчання з урахуванням європейських та національних стандартів та/або має необхідну компетентність для роботи в специфічній сфері професійної діяльності (OECD, 2007); за визначенням Міжнародної

професійної організації (МПО) (International Labour Organization – ILO) це – вимоги до професії: знання, схильності і навички, які необхідні для виконання завдань, яка визначаються конкретною посадою та посадовими функціями (ILO, 1998).

У нашому дослідженні послугувуватимемо визначенням «кваліфікації», розробленим Міжнародною стандартною класифікацією освіти: «кваліфікація (Qualification) – офіційне підтвердження, як правило, у формі документа, що засвідчує успішне завершення освітньої програми або етапу програми. Кваліфікація може бути отримана шляхом: а) успішного завершення повної програми; б) успішного завершення етапу програми (проміжні кваліфікації); в) перевірка набутих знань, навичок і компетенцій, незалежно від участі в таких програмах, що може видаватись як «посвідчення» (credential)» (Cedefop, 2008, р. 144).

На формування кваліфікаційних вимог до педагогів у цілому в країнах Європи особливий вплив мали прийняті Єврокомісією у 2004 році «Єдині європейські принципи визначення педагогічних компетентностей та кваліфікацій» (Implementation of «Education and Training 2010» Work Programme, 2010, р. 50), покладені в основу єдиної структури європейської якості педагогічної освіти:

- наявність вищої університетської або еквівалентної їй професійної освіти як умова вступу до педагогічної професії;
- формування професійних компетентностей у контексті перспективи неперервної освіти та розвитку;
- процес неперервного професійного розвитку як справа спільної відповідальності індивідів та інституцій у рамках партнерства вчителів, шкіл, роботодавців, асоціацій батьків учнів та освітніх адміністрацій;
- мобільність педагогів як невід'ємна складова їх професійної освіти та розвитку на всіх її етапах. Вона розглядається як чинник, що сприяє розвитку оптимального навчального середовища для учнів, а тому належним чином визнається та оцінюється;
- формування європейського виміру педагогічної освіти як важливої складової її змісту;
- надання належної професійної підтримки тим, хто здійснює педагогічну освіту;
- ефективна підтримка розвитку нових наукових досліджень у сфері освіти структурами загальноєвропейського рівня (Implementation

of «Education and Training 2010» Work Programme, 2010, p. 74).

Продовжуючи аналіз зазначимо, що «кваліфікований учитель» за Міжнародною стандартною класифікацією – це особа, яка має мінімальну академічну кваліфікацію, необхідну для того, щоб навчати (здійснювати навчання) на певному рівні освіти в тій чи іншій країні (Glossary, 2016). Водночас для дослідження важливим є визначення «кваліфікований дошкільний педагог» та його розуміння в європейській науково-психологічній літературі та документах, з'ясуємо, які критерії є орієнтиром у фаховій підготовці дошкільних педагогів у Європі.

Документом офіційного підтвердження кваліфікованої підготовки дошкільного педагога є отримання диплому (diploma) чи сертифікату педагогічної освіти (certificate/title), які за формулюванням Європейського центру розвитку професійної освіти та навчання – офіційний документ, який видається вповноваженим органом та яким, на основі компетентної перевірки (оцінки та визнання), фіксуються певні професійні досягнення індивіда, мається на увазі їх відповідність визначеним стандартам, поняття є синонімічними (Cedefop, 2008, p. 39). Процес сертифікації або, як його ще називають ліцензування – процес видачі дозвільних документів на здійснення освітньої діяльності у певній ланці освіти, процес по закінченні якого особа отримує статус кваліфікованого педагога. Терміни «сертифікат» і «ліцензія» в європейській та міжнародній науці вживаються як синонімічні» (Early childhood education, 2007, p. 781). Відтак, у дослідженні допустимим є використання різних інтерпретацій терміну та словосполучень з ним: сертифікований педагог, ліцензований, кваліфікований педагог тощо.

Кваліфікаційні вимоги до професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи реалізуються в межах базової та післядипломної формальної та неформальної форм освіти. **Базова професійна освіта** у глосарії Європейського центру розвитку професійної освіти – освіта, яка забезпечує «входження у професію»; початкова освіта і навчання, яке може проводитися на будь-якому рівні загальної або професійної освіти (очна на базі шкіл або альтернативних навчальних закладів (Cedefop, 2008, p. 99). В. Шахов (2007) зазначає, що базова педагогічна освіта висту-

пає інваріантною складовою неперервної професійної підготовки педагога, утворює багатомірний теоретичний і практичний пласт.

Післядипломна професійна освіта у країнах Західної Європи – засіб забезпечення та реалізації процесу **безперервної педагогічної освіти** (continuing education and training) – освіта або навчання після загальної середньої освіти та професійної підготовки або ж освіта яка здобувається особами, які вже мають досвід роботи чи є практикуючими працівниками (Cedefop, 2008, p. 50).

За твердженням Т. Кристопчук (2014), у системі педагогічної освіти європейських країн сформувались такі напрями підготовки педагогічних кадрів, які водночас визначають типологію кваліфікацій: педагогів дошкільних навчальних закладів, вчителів початкової школи, підготовка вчителів середньої школи, підготовка вчителів повної середньої школи.

Кваліфікаційні вимоги до педагогів системи дошкільної освіти у Великій Британії. Звертаючись до безпосереднього аналізу системи професійної підготовки дошкільних педагогів у контексті функціонування системи педагогічної освіти у Великій Британії зазначимо, що основним завданням установ вищої професійної освіти в країні цілому є надання кваліфікації на рівні бакалавра (рівень 6 ЄКР) в професійних галузях, таких як: дошкільна освіта, підготовка вчителів, управління бізнесом, соціальна робота, техніка та ІКТ-спеціалісти.

У *Великій Британії* освітні програми професійної освіти забезпечують кваліфікацію педагогів, яка відповідає 6-му та 7-му рівням компетентнісних характеристик ЄКР. Зазвичай 6-й рівень це – ступінь бакалавра (Bachelor degree) та базовий рівень (foundation degree), та 7-й рівень – випускники (graduate) та аспіранти (postgraduate), які мають ступінь «магістра науки» (Master of Science), «магістра освіти» (Master of Education), «магістр навчання» (Master of Teaching). Усі освітні програми різняться тривалістю (повна, не повна форма), типом (денна, заочна), в окремих випадках – з урахуванням попередньої підготовки, яку може мати студент чи з урахуванням професійного досвіду. Окрім того, в окремих частинах Великобританії, наприклад в Англії та Шотландії, пропонується спектр професійних програм для педагогів, які будуть або мають намір працювати з ді-

тями з особливими потребами (Vocational education and training at higher qualification levels, 2011, p. 104).

Відносно дошкільних педагогів та їх кваліфікацій яскравим прикладом для британської системи професійної підготовки є Англія. Курси для дошкільних педагогів у Англії надаються шляхом політики «відкритого університету» і забезпечуються університетами, коледжами та системою дистанційного навчання. Досить часто інститути пропонують широкий вибір ступеней і спеціальностей. Так, наприклад Темз Велей університет (Thames Valley University), який є структурною одиницею Лондонського Західного Університету (University Of West London) один з університетів, який одночасно готує спеціалістів по догляду за дитиною раннього віку, спеціалістів по роботі з дітьми з освітніми потребами та покоївку по догляду за дорослими з особливими психофізіологічними потребами (Vocational education and training at higher qualification levels, 2011, c. 78).

У Великій Британії структура системи педагогічної освіти дошкільних педагогів багато в чому обумовлена структурою дошкільної освіти. Мережа дошкільних навчальних закладів охоплює:

- заклади дошкільної та початкової освіти, в тому числі підготовчих до школи освітніх інституцій – infant and primary schools;
- дитячі ясла та незалежні осередки передшкільної освіти (часто звані попередньо підготовчими шкілами) – maintained/independent nurseries; дитячі центри;
- дитячі центри – children centres;
- центри раннього розвитку дітей дошкільного віку – early excellence centres (Become an early years teacher, 2016). Кожен із зазначених закладів вимагає певного рівня або кваліфікації у дошкільній чи початковій освіті. Для того, щоб мати право працювати в освітніх закладах означених ланок необхідно мати Середній атестаційний бал з загальноосвітньої підготовки (GCSE) на рівні оцінок «А» і до «С» з англійської мови, математики та природничих наук. Крім того, перед навчанням необхідно пройти професійний тест з грамотності та ерудиції (Become an early years teacher, 2016). Відповідно до структури дошкільних інституцій вищі навчальні заклади здійснюють підготовку сертифікованих дошкільних педагогів та асистентів педагогів.

Професія дошкільного педагога здобувається переважно в коледжах університетського рівня і передбачає три роки повного навчання, завершуючись першим ступенем – бакалаврським рівнем (BA (Ed) або BSc (Ed)), а саме «бакалавр мистецтв», «бакалавр освіти», «бакалавр наук в освіті» (Кристопчук, 2014, с. 180). Паралельна модель здобуття професії сертифікованого дошкільного педагога зазвичай передбачає охоплення як теоретичного так і практичного блоків. Теоретичний блок зорієнтований на формуванні у студентів знань основ з педагогіки, психології дитини, її можливостей, а практичний – знання, вміння та навички практичного використання різноманітних методів навчання, що робить процес формування професійної компетентності дошкільних педагогів максимально ефективним (Кристопчук, 2014, с. 180). Професійну освіту дошкільні педагоги також можуть отримати в закладах, які здійснюють підготовку за альтернативною моделлю – Департаменті інновацій вищої школи і кваліфікацій (Department of Education Studies).

Найбільш розгорнуту картину кваліфікаційних вимог можемо знайти на сторінках Дослідницького документу (RD), підготовленого проектом SEEPRO – «Системи дошкільної освіти і виховання та професіоналізація в Європі. Професійні профілі компетентності та профілі компетенцій професійної підготовки характеризуються варіативністю та представлені у Великій Британії різними сертифікаційними документами (див.табл. 1).

Серед ключових профільних компетентностей дошкільного педагога, які регламентують кваліфікаційні вимоги до «Дошкільного педагога з Статусом кваліфікованого вчителя» (Early Years Professional with EYP status) у стандартах Великої Британії виокремлено такі: знання і розуміння особливостей планування, організації та імплементації освітнього процесу, ефективна професійна діяльність, взаєморозуміння та співпраця з дітьми, комунікація і вміння працювати з сім'ями та особами, які здійснюють догляд за дитиною, робота в команді і співробітництво, професійний розвиток. До когнітивного компоненту відносять: знання і розуміння принципів і змісту навчання дітей дошкільного віку (знання навчального плану (curricula)) та його реалізація; знання і розуміння різних способів розвитку дітей; знання і розуміння право-

Таблиця 1

Професійні профілі та профілі компетентностей дошкільних педагогів у Великій Британії

Професійний профіль	Профіль професійної підготовки (компетентностей)
Англія	
<p><i>Професійна підготовка у сфері передшкільної та шкільної освіти:</i></p> <p>Дошкільний педагог зі Статусом кваліфікованого вчителя (Early years teacher with QTS status) Педагог по роботі з дітьми раннього та дошкільного віку зі Статусом дошкільного педагога (Early Years Professional with EYP status)</p> <p>Професійний профіль компетентності, є обов'язковим відповідно до вимог Професійної спілки з розвитку дітей</p> <p>Педагог по догляду за дітьми раннього дошкільного віку (різні назви посад: Дитячі медсестри / педагоги по догляду за дитиною, працівники-асистенти тощо, педагоги по супроводу)</p> <p>Професійний профіль компетентності, є обов'язковим за вимогами Фондації розвитку дошкільної освіти та рамок (Early years foundation stage (EYFS) framework (0-5 years))</p>	<p><i>Професійна підготовка у сфері передшкільної та шкільної освіти:</i></p> <p>Дошкільний педагог зі Статусом кваліфікованого вчителя (Early years teacher with QTS status) – Статус професіонала дошкільної освіти (робота з дітьми 3-5 років). Відповідає 5-му рівню Міжнародної кваліфікації стандартів освіти (МКСО)</p> <p>Педагог по роботі з дітьми раннього та дошкільного віку зі Статусом дошкільного педагога (Early Years Professional with EYP status) Відповідає 5-му рівню МКСО</p> <p>Навчальними закладами повинно забезпечуватися реалізацію стандартів професійного профілю компетентності.</p> <p>Стажист з догляду за дітьми раннього дошкільного віку (різні назви посад: Дитячі медсестри / педагоги по догляду за дитиною, працівники-асистенти тощо, педагоги по супроводу)</p> <p>Кожен навчальний заклад повинні довести, що вони відповідають професійним вимогам компетентності, як описано в EYFS</p> <p>Відповідає 3-му рівню МКСО</p>
Шотландія	
<p><i>Професійна підготовка у сфері передшкільної та шкільної освіти:</i></p> <p>Педагог дошкільної та початкової освіти (Teacher (preschool and primary))</p> <p><i>Підготовка працівників дошкільної галузі:</i></p> <p>Педагог з раннього дитинства, практик/менеджер та практик по денному догляду за дітьми дошкільного та раннього дошкільного віку (Early years lead practitioner/manager & Early years and daycare practitioner)</p> <p>Вимоги та регулювання тими ж інституціями, що і в Англії</p>	<p><i>Професійна підготовка у сфері передшкільної та шкільної освіти:</i></p> <p>Педагог дошкільної та початкової освіти (Teacher (preschool and primary))</p> <p><i>Підготовка працівників дошкільної галузі:</i></p> <p>Педагог з раннього дитинства, практик/менеджер та практик по денному догляду за дітьми дошкільного та раннього дошкільного віку (Early years lead practitioner/manager & Early years and daycare practitioner)</p> <p>Вимоги та регулювання тими ж інституціями, що і в Англії</p>

Джерело: CORE: Competence Requirements in Early Childhood Education and Care. – University of East London, Cass School of Education and University of Ghent, Department for Social Welfare Studies, 2011., p. 144.

<i>Північна Ірландія</i>	
<p><i>Професійна підготовка у сфері передшкільної та шкільної освіти: Педагог дошкільної та початкової освіти (Teacher (preschool and primary))</i></p> <p><i>Підготовка працівників дошкільної галузі: Керівник центру по догляду за дітьми (Childcare centre leader/practitioner)</i></p> <p>Вимоги та регулювання тими ж інституціями, що і в Англії</p>	Такі ж як і професійні профілі
<i>Англія та Уельс</i>	
<p><i>Няня, асистент педагога (Nursery assistants/teaching assistants)</i></p> <p>Профіль професійних компетентностей відсутній</p>	<p>Няня, асистент педагога (Nursery assistants/teaching assistants) Відповідає 2-му рівню МКСО</p> <p>Профіль компетенцій професійної підготовки відсутній</p>

Таблиця 2

Профілі професійної компетентності дошкільних педагогів у Великій Британії (сфери професійної діяльності)

Профіль	Діти	Батьки	Колеги	Громадськість	Професійний розвиток
«Дошкільного педагога з Статусом кваліфікованого вчителя» (Early Years Professional with EYP status)	Організація дитячої діяльності, основною метою якої є забезпечення всебічного гармонійного розвитку та фізичного благополуччя	Комунікація з батьками та залучення їх до процесу розвитку їхньої дитини	Робота в команді як основний кластер стандартів	Професійна співпраця з громадськими, муніципальними, приватними та благодійними організаціями	Розвиток навичок в області грамотності, інформаційно-комунікаційних технологій; осмислення і переоцінка передового досвіду та практики, яка змінює підходи до освітнього процесу

Джерело: CORE: Competence Requirements in Early Childhood Education and Care. – University of East London, Cass School of Education and University of Ghent, Department for Social Welfare Studies, 2011, с. 166.

вих вимог з основ охорони здоров'я і безпеки дітей (CORE, 2011, р. 152).

Кваліфікаційні вимоги «Практикуючого дошкільного педагога» (Early Years Childcare Practitioner) є похідними від загальних стандартів, орієнтованих на дітей дошкільного віку та мають більш технічний характер. До когнітивного компоненту цієї категорії дошкільних педагогів відносять: сукупність базових знань про розвиток дитини/теорії методичних підходів, знання з психології роз-

витку, права дітей, основи співпраці з сім'єю; загальна мета педагога – підготовка дитини до школи (CORE, 2011, р. 153).

Профілі професійної компетентності дошкільних педагогів у Великій Британії передбачають опис вимог щодо компетентностей у роботі з дітьми, батьками, колегами, громадськістю та саморозвиток лише для кваліфікованого вчителя» (Early Years Professional with EYP status) (див. табл. 2).

До недавнього часу, до 2005 р., випускники, які здобували бакалаврський освітній ступінь отримували документ, який є мінімальною кваліфікаційною вимогою для роботи у державній системі дошкільної освіти – Дошкільний педагог зі статусом Кваліфікованого вчителя (Early years teacher with QTS status). Проте із запровадженням Нових нормативних рамок навчального плану в 2008 р. та розробкою нової кваліфікації дошкільного педагога – педагог багатoproфільних дитячих центрів – відбулися суттєві зрушення і у вимогах до професійного статусу дошкільних педагогів, які працюють у недержавному секторі.

Висновки. Отже, кваліфікаційні вимоги до дошкільних педагогів у Великій Британії, не зважаючи на різноманітність адміністративного устрою та функціонування трьох моделей професійної підготовки характеризуються подібністю і в цілому мають інтегрований характер. Встановлено, що до ключових профільних компетентностей дошкільного педагога у Великій Британії, є: знання і розуміння особливостей планування, організації та імплементації

освітнього процесу; ефективна професійна діяльність, взаєморозуміння та співпраця з дітьми; комунікація і вміння працювати з сім'ями; робота в команді і співробітництво та професійний розвиток. Здійснений аналіз також засвідчив, що кваліфікаційні вимоги «Практикуючого дошкільного педагога» є похідними від загальних стандартів, мають технічний характер. У реструктуризації професійної підготовки дошкільних педагогів у Великій Британії, Англії наприклад, пріоритетними визначено професійні компетентності, зміст професійної підготовки, розробка та удосконалення професійних профілів.

Донині немає системних досліджень ні у європейських, ані у вітчизняних науковців, в яких було б представлено аналіз якості різних моделей отримання Статусу кваліфікованого дошкільного педагога, дискусійним залишається запровадження нової кваліфікації та її співвідношення з сертифікатом Статусу кваліфікованого вчителя, що й становить перспективи подальших досліджень започаткованої у даній статті проблеми.

Література

- Криstopчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти у країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 494 с.
- Локшина О. Історія та методологія порівняльно-педагогічних досліджень. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2011. № 2. С. 5–15.
- Мельник Н. І. Професійна підготовка дошкільних педагогів у країнах Західної Європи: теорія і практика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 370 с.
- Мельник Н. Підходи до професійної підготовки дошкільних педагогів у європейському контексті: досвід країн Західної Європи. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка»*. 2018. № 6/38. С. 229–243. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121432.
- Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: монографія. Київ: Вища школа, 1997. 180 с.
- Шахов В. І. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя: загальнопедагогічний аспект: монографія. Вінниця: Едельвейс, 2007. 383 с.
- Become an early years teacher. Department of education. URL: <https://getintoteaching.education.gov.uk/explore-my-options/become-an-early-years-teacher> (дата звернення: 22.10.2017).
- Cedefop. Terminology of European Education and Training Policy. A selection of 100 key terms. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. 246 p.
- CORE: Competence Requirements in Early Childhood Education and Care. London and Ghent, 2011. 175 p.
- Early childhood education: an international encyclopedia: [4 volumes]. Vol. 1 / R. S. New, M. Cochran (Eds.). Westport: Praeger Publishers, 2007. 1379 p.
- Glossary. Competence – ISCED: International Standard Classification of Education. URL: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education>.

- aspx#sthash.P0bEXTJy.dpuf (дата звернення: 22.10.2017).
- ILO thesaurus: labour, employment and training terminology. Geneva: ILO, 1998. URL: <http://www.ilo.org/public/english/support/lib/tools/aboutthes.htm> (дата звернення: 23.11.2017).
- Implementation of «Education and Training 2010» work Programme: Working group A «Improving the education of teachers and trainers»: Progress report. Brussels: Directorate-General for Education and Culture, 2004. 74 p.
- Qualifications systems: bridges to lifelong learning. Paris: OECD, 2007. 237 p.
- Vocational education and training at higher qualification levels. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. 158 p.

References

- Krystopchuk, T. Ye. (2014). *Tendenciji rozvitku pedagogichnoji osviti u krajinah Evropejs'kogo Sojuzu [Trends in the development of pedagogical education in the countries of the European Union]*. Doctor's thesis: 13.00.04. Kyiv, Ukraine (ukr).
- Lokshina, O. (2011). Istorija ta metodologija porivnjal'no-pedagogichnih doslidzhen' [History and methodology of comparative-pedagogical researches]. *Comparative pedahohichni Studio*, 2, 5–15 (ukr).
- Melnyk, N. I. (2016). *Profesijna pidgotovka doshkil'nih pedagogiv u krajinah Zahidnoji Evropy: teorija i praktyka [Professional training of preschool teachers in Western Europe: theory and practice]*. Uman, Ukraine: FOP Zhovtyy, O. (ukr).
- Melnyk, N. (2018). Pidhody do profesijnoji pidgotovky doshkil'nih pedagogiv u yevropejs'komu konteksti: dosvid kraiin Zahidnoji Evropi [Approaches to the training of preschool teachers in a European context: the experience of Western European countries]. *Liudynoznavchi studii: Sbirnyk naukovykh prats DDPU imeni Ivana Franka. Serii «Pedahohika»*, 6/38, 229–243. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121432 (ukr).
- Puhovska, L. P. (1997). *Profesijna pidgotovka vchiteliv u Zahidnij Evropi: spil'nist' i rozbizhnosti [Teacher training in Western Europe: similarities and differences]*. Kyiv, Ukraine: Higher School (ukr).
- Shakhov, V. I. (2007). *Bazova pedahohichna osvita maibutnoho vchytelia: zahalnopedahohichni aspekt [Basic pedagogical education of the future teacher: general pedagogical aspect]*. Vinnitsa, Ukraine: Edelweiss (ukr).
- Become an early years teacher. Department of education*. Retrieved from <https://getintoteaching.education.gov.uk/explore-my-options/become-an-early-years-teacher> (eng).
- Cedefop (2008). *Terminology of European Education and Training Policy. A selection of 100 key terms*. Luxembourg, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities (eng).
- CORE: *Competence Requirements in Early Childhood Education and Care* (2011). London and Ghent, Great Britain (eng).
- Early childhood education : an international encyclopedia (2007). Westport, USA: Praeger Publishers (eng).
- Glossary. Competence. ISCED: International Standard Classification of Education*. Retrieved from <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx#sthash.P0bEXTJy.dpuf> (eng).
- ILO thesaurus: labour, employment and training terminology. Geneva, Switzerland: ILO, 1998. Retrieved from <http://www.ilo.org/public/english/support/lib/tools/aboutthes.htm> (eng).
- Implementation of «Education and Training 2010» work Programme: Working group A «Improving the education of teachers and trainers»: Progress report (2004). Brussels, Belgium: Directorate-General for Education and Culture (eng).
- Qualifications systems: bridges to lifelong learning* (2007). Paris, France: OECD (eng).
- Vocational education and training at higher qualification levels* (2011). Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union (eng).

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ДОШКОЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Мельник Наталия, доктор педагогических наук,
доцент кафедры дошкольного образования, Педагогический институт,
Киевский университет имени Бориса Гринченко,
ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2, 04053 Киев, Украина, n.melnyk@kubg.edu.ua

В статье определено сущностное содержание понятия «квалификация» в европейской научной терминологии, проанализированы его контекстуальные особенности. Установлено, что имеется в виду под квалификационными требованиями, охарактеризованы документы, удостоверяющие квалификацию педагога в европейских странах, а также разъяснены термины «квалифицированный дошкольный педагог» в контексте европейского измерения высшего образования. Автором представлен развернутый анализ особенностей квалификации дошкольных педагогов в Великобритании. Определены факторы, влияющие на формирование квалификационных требований и на содержание профессиональной компетентности. Охарактеризованы основные профессиональные профили и профили профессиональной компетентности дошкольных педагогов в Британии, обозначены основные противоречия в присвоении квалификаций.

Ключевые слова: диплом; квалификация британских дошкольных педагогов; профессиональная компетентность; профессиональные профили в Великобритании; сертификация; требования к квалификации дошкольных педагогов в Великобритании.

FEATURES OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR PRESCHOOL IN THE GREAT BRITAIN

Melnyk Nataliya, Doctor of Science (Pedagogy),
Associate Professor of Preschool Department, Pedagogical Institute,
Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 Bulvarno-Kudriavska Str., 04053 Kyiv, Ukraine, n.melnyk@kubg.edu.ua

The article is devoted to the analysis of the concept meaning «qualification» in the European scientific terminology, analyzes its contextual peculiarities. It is distinguished that what is meant by qualification requirements is characterized by documents certifying the qualification of a teacher in European countries, as well as the terminology «qualified preschool teacher» in the context of the European dimension of higher education is explained. The author outlines the analysis of peculiarities of pre-school teachers' qualifications in the UK. Among the key competencies of the pre-school teacher, which governs the qualification requirements for «Early Years Professional with EYP Status» in the UK, the following are identified: Knowledge and understanding of the peculiarities of the planning, organization and implementation of the educational process, effective professional activities, mutual understanding and cooperation with children, communication and ability to work with families and caregivers, teamwork and cooperation, professional development. The factors influencing the formation of qualification requirements and the content of professional competence are determined. The main professional profiles and profiles of the professional competence of preschool teachers in Britain are described in the article; the main contradictions in the attribution of qualifications are outlined in the issue. Proficiency profiles for UK preschool teachers include a description of the requirements for working with children, parents, colleagues, the public and self-development competencies for the qualification of «Early Years Professional with EYP Status».

The research's results identifies, that the qualification requirements for preschool teachers in the UK, despite on the diversity of the administrative system and the functioning of the three models of vocational training, are characterized by similarity and, in general, are of an integrated nature. In the restructuring of pre-school teacher training in the United Kingdom, in particular, professional competence, the content of training, the development and improvement of professional profiles have been prioritized.

Key words: certification of preschool teachers in the UK; diploma; qualification requirements; professional competence; professional profiles in Great Britain.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2018

Прийнято до друку 26.04.2018

УДК 378:37:37.013.42

Людмила Петрухан-Щербакова,
ORCID iD 0000-0001- 6456-6108

викладач кафедри теорії та історії педагогіки,
Педагогічний інститут,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053 Київ,
Україна, lpetrukhan@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ «ЕФЕКТИВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ» В СПАДЩИНІ МЕРІ ЕЛЕН РІЧМОНД

У статті проводиться аналіз існуючих підходів до розуміння поняття «ефективність соціальної роботи»; досліджено зв'язок між поняттями «ефект», «ефективність», «результативність»; відображено певне узагальнення існуючої класифікації критеріїв оцінки ефективності соціальної роботи і реалізації соціальної політики, що в свою чергу дозволило дослідити теорію і практику соціальної роботи в спадщині Мері Елен Річмонд і виявити певні індикатори ефективності. У процесі дослідження було виділено дві групи показників ефективності в теорії і практиці соціальної роботи в спадщині М. Е. Річмонд. Перша група – особистісні характеристики клієнта та соціального працівника; друга група – зовнішні показники.

Ключові слова: ефективність соціальної роботи; критерії оцінки; показники; Мері Елен Річмонд; соціальна робота.

Вступ. Наразі соціальна робота є пріоритетом державотворення сучасної соціальної політики, так і процесів життєдіяльності й професійної реалізації кожної особистості. Таким чином актуалізується її вплив у при соціальному захисті та соціальній підтримці різних соціальних груп. За такої умови важливим є підвищення ефективності соціальної роботи як системи. Це можливо за умови розуміння показників / критеріїв, які вимірюють ефективність. У статті «Поняття «ефективності» в соціальній роботі у спадщині Мері Елен Річмонд (Частина I)» було теоретично обґрунтовано поняття «ефективності» (Петрухан-Щербакова, 2017, с. 20–23) в роботах різних авторів. Зазначимо, що проблемою розуміння ефективності соціальної роботи в різний період займалися О. Безпалько, І. Зверева, Л. Топчій, Є. Холос-

това, Г. Червякова; серед зарубіжних експертів найбільш відомі прізвища К. Вуд, Дж. Фішер та інші. Нами було досліджено поняття ефективності в соціальній роботі та сформовано порівняльну таблицю. У підсумку аналізу наукової літератури було сформовано показники ефективності соціальної роботи, які у свою чергу об'єднали у дві групи:

- особистісні характеристики клієнта і працівника (або внутрішні показники), до яких віднесли: а) мотивація та інтерес; б) особистісні якості; в) наявність певних компетенцій.

- зовнішні показники: а) рівень законодавчої забезпеченості; б) мережа суб'єктів реалізації соціальної роботи; в) врахування вимог при оцінці ефективності роботи з різними групами клієнтів; г) рівень співпраці державних і недержавних структур.